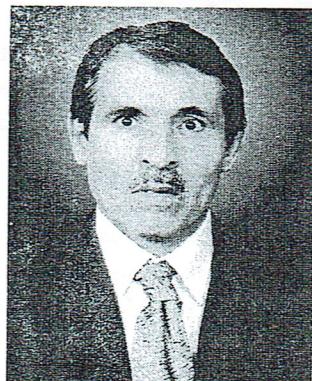

۲۸۱
۲-۰۲

پهندی بی ده پی

سەدرەدین نورەدین

بەشیوه‌یەکی گشتی بەسەرھاتی پەندەکان رووداوى سەرچ کىش بوونە، سەربرەدەکانىشيان كەم تۆمار كراون. دۆرىنەي نەو رووداوانە لەكۆمەلگەی كوردهوارى كراونەتە قالبى پەند، رۆژگاريش لەھەسانى داون بەسەرھاتى تاكەكانى كۆمەلگەیەكى شوانكارەبى ياكىش توکالى سادە بووە، بۆيە زۆر پەندمان بەسروشىتى لە سروشىتى مەرقى سروشىتەوە بەرروتى لەدايىك بوونە... كە بۆ كۆمەلگەی رووتى نەمرۆى جىهانى سازو ئەنتەرنېت و كاميرە شاراوه و مۇبايل لەبارن.

خەزىم بىز بۇ له بەرەك چاوان.
جوابەكى بىدەنە لاۋى خۇشناوان.
باچى دى نەكەن مىيۇز و دۆشاوان.

(۳)

خۆم قاسىدى زىرىنىتىم.
كالەو گۆرىم له پىتە.
ھەرم بەستىن گۆرانى.
چۈومە سەر زىيى بايدىنان ليىدا بهمەلەوانى.
قاقةزى زىرىنىتىم پېيە.
قاچومە دەركەي سولتانى.
ئەويش ئەگەر نەپرسى،
خۆم دەچمە ناو گاورەستانى.
زېرىن دەلى وانابى.
چەند ئاغا و مختار بىتە دەركەي بايم.
بەشكەم ئەپ سەھل دەبى.
ئەوجا كارمان تەواو دەبى
* ئەم سى ستانە لە (حاجى حەممەدەمین) كەخەللىكى دۆلى شاورى يە وەرگىراوه.

(۴)

كۈرم ئىتىواران وەختى زەرد ئەبۇون كېيان.
دۇورىنىم ئەھىتانا بۇرۇانىنى گردو باسک كېيان
كايىتكى دەچۈن بۇ ناو لانەكانيان شارەزائەبۇوم لەھىلانەكانيان
بۆسىبەي ئەچومە شۇين و جى پىتىيانىان.
ليان ئەگەرام كون بەكون بەدوائى فەرخە دايىكانيان.
ئەبۇون بەقورىانى تەفنىگى كاكىيان.
ئەوكات ماندوھتى بىتازىم لەدل دەر دەكىد.
دەھاتە بن دەۋەنېتك و بەئىسپاھەت سەبىلەم بەبادەكىد.
ئەم ھىتەنەوە مال وھەمۇپانم نۆشى گيان ئەكىد.
* ئەم ستانە لە (مام قادر حسین) اى خەللىكى دەقەرى خۇشناوەتى وەرگىراوه.

ناما دادیه گیانی بخاته زیر پیشی به لام تاکه جاریک بوی بلویت له گهله لی بنویت. هینده ده کوشی و پاریزی داویتی هر رنج پوک ده رد چیت، تادیتیه ئه و رادیهی شه وانه له ده رو دوری مالیان خوی داده نویستیت. شه ویکیان زنه بچ پیوستی دیتیه دردوده، کورهه تبی رو و دبیت، ددمی ده گریت، به رزفت و قیره بپی ده کات و دهیه ویت خورتی گیی بکات (۱) زنه زیرانه زیری ده کاته و، واپیشان ددادت ئه ویش حمزی لیتیه تی، که ددمی شل ده کات به چپه پیده لیت نه ختیک ثارامگه! ده چم به هیمنی ده رگاکه له ده رو ده کل قم دددم، تاکو کاری خومان ده کهین و هه ردو ولاشمان به سه لامه تی ده رد چین، ئه گینا خوا نه خواته لەم چرکه ساته دا بیت له بردستی ده رنا چیت. کورهش ببروکه که می په سه ند ده کات، زنه برهه لددات، زنه ده چپه وه زورو رو ده له ناورا درگایه که کلیل ددداتمه و، کورهش بهم ساردو سه رماو ته روت و تو شییه، له زوانی زووشکان بیزار دبیت و بده ددم ترس وله رزوه له ده رگا نزیک ده که ویت وه و ده په روشیه وه به چریه بانگی ده کات "هیزم.. هیزم.. کچن هیزم.." زنهش له زورو رو ده به هیمنی و به چریه وه "جاریکی دیکه له وی نامیزم، له باتی پیشیه ئه نامیزم، لدمه می خوت ده بیم و له زاری باوکت ده میزم.." .

"نه وی من به سه ریکه ویت، من ده دویریم" دانیشتوانی ناوجه شاخاویه کان له کونه وه کیلگهی به راو و ئاو هه اوی له باریسان بچاندن و به رهه مهینانی میمودو سه و زهی به راوی هه بیوود، به لام روبه ری زه بیه کانییان کچکه و پینه پینه يه، به تاییه تیش پشتاوه کان (۲)، هه بچه شه پشتاوه پشت به رو بیوومی رذو باخه کانیان (تری، هه نار، هه مری..) به پشتی ولاغان ده بده ناوجه ده شتاییه کان و به گهه نم وجوو.. سه ریه سر، یه ک به دوو، به کیشان ده یانگ کوئیه وه. له ده رو به ری هه ولیردا دانیشتوانی ناوجه شاخاویه کان به خوشنادتی و ده شت نشینه کانیش به ده شت کی ناویان دابوو، که چیا نشین تریسان ده بده گوندی ده شت نشینان، ده بیو بچیتیه مالی برآگه ورهی گوندکه، ده ستھر تاله یه کیش (سه ربار)

دواین شت که من بینیومه چاپکردنی هه وله کانی خوالیخوشبوو (محمده مهد که ربیم شهربیف) بیو، گله کیش له رشتہ مرواریه کانی خوالیخوشبوو ماموستا عه لاندین سجادی تومارکراون له گوچاری (العربی الصغیر) الکویتی ژماره (۴۸۰۷/۱۸۳) بینیم سه ریزه دهی ئه می پهندی کوردی "نه جارا" بنوود بی خم و خه یار (خه یال) خودا یه که وه ده گای ههزار" بلاوکرایته وه، که چی ئه وانه خومان چاویان به ریتی خویان نابینی، دیوانیه باشه و خراپهی هه ند هر ان. له بواری به سه رهاتی پهندی ناوه روکه روتدا که روزگار له دهندی داون، به لام بچه هه مسوو کوچو دیوانیک ناشین، بچه خه ریکن ده که ونه زیر لیتیه زورکاری و کاتگاره وه، مشتیک نموونه دد خه یه به رچاوتان بمانیورن ئه گهه ده قه کان به شیوازی دیکه له شوینی تر بلاوکرابنه وه: -

"ماموستا زور قایم ماردم مه کهن، گه لیک بنگرنیم" ژنیکی حه زو به رچاوه، که زور حه زی له زدم گوئی ده بیت، زو زو رو ده ده که ویت، ماوهیه که داده میتین پیاویکی به جه می دهست ناکه ویت بیکاته سه رکاری به رو کارگهی، له ناچاریان به دوای پو خه پیاویک ده که ویت، پیاواده ددیبات له لای مه لای دییه ک و له مالی ناواریکی پهندادر مارهی بکات، زنه له دییه که دا پیاوی قوزترو مله و هزتر ده بینی و بیری ده گوئی، له کاتی ماره کردندا دلیتیه مه لا "ماموستا! زور قایم ماردم مه کهن، گه لیک بنگرنیم" .

ئه رو داوه له دم دواییه دا له دییه کی نیوان سروران و میرگ سرور دووباره بوتنه وه. کوریک کچیک هه لد گریت و ددیباته مالی برآگه وردی دییه ک، که دالدیان بدات و کچه که شی لیماره بکه... کچه، کوران و پیاوانی شیخ ده بینی شامی و شه نگترن، رای ده گوئی و داوا له شیخ ده کات که له خزمیکی خوی ماره بکات، به لام شیخ له کورپیشگه حهیرانی خوی ماره ده کات..

"هیزم! جاریکی دیکه له وی نامیزم" نووه بوکیکی بیک جار جوان، شاپه ریه کی شیوه نه بینارو به ناوی (هیزم) مالیان له که نار دی ده بیت.. کوره کوزه بیتیکی سه واده ره سه رمه است وزدبر به دهست، دین و دیوانه ده بیت و

ئه وانه خومان چاویان
به ریتی خویان نابینی،
دیوانه باشه و خراپهی
هه ند هر ان ■

■ زورینه ئه وه
رووداوانهی لە
کۆمەلگەی کورده واری
کراونه ته قالبی پهند،
رۆزگاریش له هەسەنی
داون بە سەرھاتی
تاکه کانی کۆمەلگەیه کی
شوانکاره بیی یا کشتوكالی
ساده بووه ■

ناسوی فولکلور

تریسی هلهزاردوه میوه دیکهی به دیاری بوخانه خزی دهد... برا گهوره گوند، فریشتنه کهی سه رده کرد، و اته بیباری نرخی فریشتنه چهند به چهندی گزینه و دکهی ددا.

کورم چیایه کی سک ئاودان و سه روشه کوت شه پریو، دووباره تریسان ددباته مالی مه زنی گوندی کی ناوچهی قوشته په (دشتی هولیر) مام موستکی گوندی، پیرنکی سه اوودراو دیوو، زیرو چاوتیره، خلهک و خواویست.. تابلی

پتریش سادو گه پجارت گالتنه چی و قسه ددکهیت! بردتهوه ئهود تریته کهت یه ک جی، یه ک و دوو به گه نم بود کیش، هندی گه غنی بای تریته کهش گه غنی روسته ددهدمی.. ئه گم دوقاند یان له ترسی

ددرکرد، چاک بوبو تویی کرد قته شوین نشینی خوی.. (نه ختیک بیدنگ بوبو، به که بیف سازیه ود)، باوکت دوزانیت هره که سیک یه کم جار میوه بینیتیه گوند کهی من ددبیت گهمه یه کی گهنجانهی لای خویانان له گم بکات، ئو کات... (بین دنگ بیوه)

کوره که: به گم باسی سه لام هه بعون، دهستی ماج ئه کردی، و دیگو چاوی منداری گوند کهش ماج ئه که. گوتی هرمه نده گه یشتیه دیوه خانی ئاغای گهوره، ئه تو کارت به سه رهیج دانه بیت، پیاواده کانی باره با راشه کهت ده گم لیدنین و دینبرنه ود.

ئاغا به خوشیستی موکپیه ود: باوکت راستی فه رمود، به لام پیتی نه گوتی گهمه یه کی جھیلانه یان له گم بکه یت...؟ لاوکه به ساده بی خوبیه ود: ناوه للا مام ئاغا.. گهمه ی جھیلانه چیه؟

پهندی پیشینان

(سوزبهش). جھیل لیتی کسده بنه و دو ددیانه ویت پیتی رابوین. لیتی ددپرسن کاکهی تری فروش خله لکی کوییت، ئویش لعوه لاما دلیت: ئئی ددریه ندو کیمیه.

گهنجه کان قاقا پیده که ن، دلین لهدربه نديه وه هاتی... ئه تری وايه دلین تری فروشیکی گوندینگو چاوهی به مناره مزگه وتی همولیتی که تبوو و تبووی:- ئودی لو داکتی ئه بمه ود، هه تا بچته سه ری تهشی لە سه ر بیتسی، بھری به دریه ندی ود ناچی... .

گهنجه کان دووباره به ته سه ود قاقا پیکه نین: - کهی له ددریه ندی هاتی؟ تری فروشیش به هیمنی برا به دریه ندی من پیت ئه که ن سوزبهشی خوش نابین

وای هیزه هه نارت پیبا

هر به گه رماو گه رمی لە هەمان دیوه خانی پیشوودا ساردي نه کهینه ود..

ئه گه ر دهشت نشینیکی رژد و دهستقوجا و لە وی هه بواي، سه رانی دیوه خانی دهکدو له ناو خله لکه که ود وای دنواند په روشی خواردنی خوش و به دوای دلخوازی خوی ده گه ریت، به لام له راستیدا هم پاساو دوزیوو و نه بده کپی، بويه ئه گه تری هه بواي دهی گوت خویزگه هرمیت هینابایه. "وای هیزه هه نارت پیبا" (۵) ئه مه په لاری چیانیشنانه.. زیران پتر گوئی له پهندو به سه رهات و ئامزشگاری راده گرن چونکه زیرن به لام گه مژان به واژی خویان گهمه یان پیده کهن.

گله: خوتان بیت ریتی و ره جه له ک وزاروزمانی خوت خورتیکی مه که ن، پاشه و پیشنه خوت نه بین له خمره ندی ئه کمون،

سوزبهشی خوت نابین»

هر له ناوجهی قوشته په ود، تری فروشیک ده چیتته مالی برآگه وردی گوندی

مامق.. با تری و گهتم لزتوو بن، بھری ئه و ناما قوشیکی له من ناوه شیت و ده.. ئه من به قسه ش نه تو انم حاردانی ده گه توبکه، نه خاسمه..

ئاغا: کورم شه رم و ترسی ناویت، هه مومان پیباوین، هه موسو شمان وانه کمان هه يه، خوخا نه خواسته ئه توو! له منت نه که ویت، دلیتی کوری باوکی خوت نیت. لاوکه هیچ چاره نه ما، درگا کانی ئاسمان وزد وی بھس ردا داخران، هم به روخساره سه گ گیلیکیه که یه ود: راگری حاردو حاسمانان، چاک پیپری دونیا یه، بیگه نی، ده هانام و درن.. مام ئاغا؟ ئه من حاردانی ده گه توبکه و دېنت ئه که وم، وانه ک پسانیش بکه بین هر ئیم و دین ئیتسو ئه که وی، رو ونکه که یت، له مالی خوت ده ده که، ئه تو گه ور و ئه من خو لام.. بین دسە لات...

ئاغا له پیکه نیندا ته قیه ود، له خوشی بر دنه و دکهیدا دهمی نه ده گه یشته ود یه ک که گوتی: ئافه رین کوری باوکی خوتی "ئه ودی من بھ سه ر بکه ویت، من دد گوری" قامیش م بکه ویت سه رچوکت گوندو شه کهی تو هه ره زلی و ده چه قیتتھ ژیر گونم، کورینه به سه ر گیلی ناوزنی لە مام موتکتانی بر ده ده.. تریتھ کهی یه ک و چوار بھ گه نم بیکشیش و بیانیش به ریتی بکه نه ود.. دک ئافه رین، هه وارمان به کوری و دک تو بھ ئاوده که سه بیری دیوان و بھ دهست و شان و شکرو ریشی سپی ئاغای کرد.. راما:

مام ئاغا تو بیت ئه شقى خود ای له مالی خوت گه مانم پیت مه که.. رو ونم بکه ی چاکتھ، ئه من نه تو انم له رهووی ردینی توو دانیش،

ما پیتھ کرین حاردانیش (۴) له دیوه خانی توو.. ئیجا و دره وانه ک پسانی.. ما واهیه ک راما:- مامق.. مام میر... باب نه خوش، و دیگوتھ من ئه چیه ماری مامق خوت.. دیوانی میری من.. هیت بیانی چاوان.. خودای بیت په نایان، مه زاری ته سکنی، شیخن زارگه لی، پیرو بیتواتی، در بارم که ن.. (به قورگ گیمراوییه ود)

ئاغا.. گهمه ی جھیلانه چیه؟

ناسوی فولکلور

دوای رووت و روتکردنوهودو فه و تانی، تاجه زیر دادن ادات، پاش (با) بدرینی به خزر کوشینی ناگهربیته ود.

«به خوت ناشهوانت نه هاویته خو (۶)»
بیودزتیکی ههزار تاکه کوریکی میرد
مندالی نه خوشی دهین ئیواردیه کی ساردي
زستانی کوره زوری بررسی دهیت له
صالهودش هیچیان نابیت... کوره دوا
له دایکی ده کات خواردنه بوقهیدا بکات،
دایکه که ش دلتن هیچمان نیمه به لکو
به یانی چاره کت بوقهیدم، کوره که به گریان
و ناورانه و دایه تا به یانی ئه من له برسان
ده مرم. بیودزنه له ناچاریا سه رب مالی
ئاشهوانی بیوه مرد داده گرت و داواي نان يا
ثاردی لئن ده کات. ئاشهوانیش دلیت باشه
به لام دهیت ئه شه له گله لم بخویت».

ژنه به دهستی به تال ده گهه ریته و دو
به سه رهاته که بوقه کوره که ده گیزتیه ود...
کوره دووباره ده پاریتیه ود: - دلتن
ناگهمه به یانی هه روه له لای ئاشهوان و
رازی بکه، نانه که بوقیته.

رقز دی رفز دهروات کوره مندالی لئن
ده شوردری و میرد ده مینیتیه ود. دایکی
ژنه بوقهین. روزتیک بوروک و خمه سوو دهم
تیک دهین. که ئیواره کوره ده گهه ریته ود،
ژنه ده کاته گریان و دلیت: - ده روم له لات
دانانیشم، دایکت سوکایه تی بی کرد دووم.
کوره دهیاته زوروه دلتن مه تقری مالی
من سارده که ود، جارتیکی دیکه دایکم
دهنگت له گهل ناکات، ئه گهه ریش کرد! تو
بلئی به پیشی خوت نه کرد، نه تپه رانده
خوت.

سولتان و شای پهريان

ئا: هیمن عومهه رخوشناؤ- شه قلاوه

ئه رئ رقزه کی سولتان مه حموده به خوت
به خودای ناگاهه نیورانی، وکی ئه کاته با وو
باران. گوتی کوره خوا بتگری، ئوت تاوو
ساماره و پتکه ههوره کی دهه رنیمه و،
گوتی و دللاهی ئه جا له گوتیره کلکتی بزنیه و
ئوها یه حیسابیمه.
ئه رئ لیساندا رقیشتن به دهستی
و دربوون، که ته بهره به ری نیورانی، برا

ئه رئ رقزه کی سولتان مه حموده به خوت
به حسهنه ممهندی، زستان بورو روبین لقو
راوی، تاو و سامار بورو، له رقخ شاری
گهیینه شوانه کی:
مام شوان ماندینه بی. گوتی
خواعافتكه ياره بی ئه نگو ماندی نه بن،
گوتی خواعافتکه ياخوا. ئه رئ گوتی ئا وو
هه اوی کووه؟ و دللاهی گوتی سولتان

«به شه و چووکم ردق و چوکم (دلتم) نهدم
بوو، بدهر قزه چووکم نهدم و چوکم ردقه»
ژنه و میردیک ئیواره دهیت ناخوشی و
زویی بیونیان، شه و کاتی نووستن پیاووه که
به قسنه خوش و به لینی چهور:
(خاتونه که م.. ئه و دت بوقه دکرم... ئه و دت
بوقه دینم...) ئاشتی ده کاته و دو دهست
له ملانی که گهل ده کات.. نیوهرقی دواتر
ژنه چاودروانی به لینه کان دهیت. پیاووه
خوتی له گووره نابات و گیلی ده نوتنی...
ژنه به بیری ده خاتنه وه.. پیاووه دلیت:-
کچن نایان کرم.. نایان کم.. چیت
نه کرده بیکه.. ژنه ئه دی بوقه شهو قسنه
هینده خوش بورو و بوقه خوت هه ریت پیدام..
پیاووه:- چونکه به شه و چووکم ردق و چوکم
نهدم بورو، ئیستاش چووکم نه رمه و چوکم
رده.

(۱) الاغتصاب

- (۱) دیمهه کار
- (۲) دوو لاوی شلک قامیشه کانیان
به ل ده کهن، به لینگ رووتی داویک
له کلچووکی ئه م و سه ره که
دیکه له چووکی ئه م و سه ره که
ده بستن، ودک گوریس کیشکنی
به لام بهین داوه گرتنه يه کدی کیش
ده کهن، کامهيان هاواری کرد گوتی
دوو رام يا گریا و فل بورو، ئه و د
به ده راو داده نیت.
- (۴) حاردانه: زوره بانه، پاله وان بازی
.. کئی پشتی کئی له زدی ده دات.
- (۵) هه بورو ایه، لا تبورو ایه.
- (۶) سواری خوت نه کرد، نه تپه رانده
خوت.